

Rakkauden risti

Kärlekens kors

Suomi 1946. **Tuotanto, Ohjaus, Leikkaus:** Teuvo Tulio. **Käsikirjoitus:** Filmimies (= Nisse Hirn) – Aleksandr Puškinin novelli *Postimestari ja hänen tyttärensä* (1830, suom. 1908). **Kuvaus:** Uno Pihlström, Pentti Lintonen. **Lavastus:** Kosti Aaltonen. **Musiikki:** Tauno Tuomisto (= Tauno Marttinen). **Äänitys:** Yrjö Saari. **Pääosissa:** Regina Linnanheimo (Riitta), Oscar Tengström (Majakka-

Kalle), Ville Salminen (konsuli Mauri Holmberg), Rauli Tuomi (taiteilija Henrik Hormi), Pentti Viljanen (Pekka), Hilly Lindqvist (Saara), Elli Ylimaa (ompelimon johtajatar), Lauri Korpela (luotsi), Senja Soitso (Maija), Ingmar Englund (kitaransoittajat), Tuli Arjo (kapakkalaulajatar), Emma Väänänen (Riitan äiti valokuvassa). **Helsingin ensiesitys:** 8.3.1946. 99 min.

Sellaisena kuin sinä minut halusit ja *Rakkauden risti* kertovat saman perustarinan viattomasta saariston tytöstä, josta tulee langennut enkeli, kaupungin prostituoitu. Tässä hurjassa kehityskaaressa, joka tuo mieleen japanilaisen Kenji Mizoguchin elokuvat, on katkeran yhteiskunnallisen syytöksen ja spirituaalisen kärsimysnäytelmän muoto. Melodraama syvenee tragediaksi, jossa ulkoiset tapahtumasarjat ja yhteensattumat toteuttavat olosuhteiden ja kohtalon sisäistä logiikkaa. Majakan Riitan kohtalo elokuvassa *Rakkauden risti* noudattaa patriarkaalisen puritaanisen naiseen kohdistuvan moralismin, enkelihuora -dikotomian destruktiivista perintöä. Vietelty tai väkisin maattu tytär on pettänyt ankan isän ihanteet eikä voi palata tämän silmien eteen. Langenneena hänellä ei ole paluuta kunniallisten naisten joukkoon. Hylättynä ja osattomana hänelle ei jää muuta roolia kuin uusintaa lankeemustaan. Kun ristiriita majakan suljetun maailman ankarien sääntöjen ja kaupungin moraalisen rappion välillä käy kestävämmäksi, tie päättyy itsemurhaan. Kyseessä on tarina rakkauden suuren lupauksen tahraantumisesta ja alentumisesta, pitkästä ja lyhyestä pudotuksesta rakkauden taivaasta rakkauden helvettiin.

"Tyyntä ja myrskyä, elämää ja kuolemaa", tiivistää Riitan isä melodraaman aaltoilun elokuvan alussa: itse hän menettää aina myrskyn aikana järkensä ja muulloin kaipaa vain kuolemaa. *Rakkauden risti* alkaa myrskystä ja hulluudesta, huipentuu Riitan itsemurhaan ja päättyy isän kuolemankaipuuseen: "Rakas hyvä kuolema, tule pian!" Takautumarakenne korostaa melodraaman myllerrystä. Kehyskertomuksessa järkensä menettänyt isä puhuu itseksensä myrskyn ulvoessa pöllön, kissan ja koiran osallistuessa mykkinä todistajina ihmisen ja luonnon häiriötilaan. Merestä huuhtoutuu mies, jota isä ampuu ja joka osoittautuu takautuman taiteilijaksi. Majakanvartijan apulaiselta hän saa kuulla isän mielenvikaisuuden taustan, Riitan tarinan, jossa hänen oma osuutensa jää ääneen lausumattomaksi (itse)syytökseksi.

Rakkauden ristin hurja ironia perustuu porvarillisen moraalin ja todellisuuden väliseen yhteismitattomuuteen. Riitta joutuu lavastamaan itselleen valehää, jotta voisi palauttaa isälleen tämän hellimän kuvan puhtaasta enkelityttärestä. Taiteilija käyttää Riittaa mallina maalatakseen 2000 vuotta vanhan legendan, jossa katunainen ristiinnaulittiin ainoan puhtaan rakkautensa tähden. Taulussaan hän ylentää huoran madonnaksi. Mutta kun hän saa tietää mallina toimivan "madonnansa" olevan taustaltaan huora, hän hylkää tämän "petettyinä": Hänen sisäinen kuvansa rakastamastaan naisesta on pirstoutunut. Näin hän toistaa maalaamansa tragedian omalla käyttäytymisellään. Hän hyväksyy legendan, mutta ei elävää ihmistä. Riitan tarina perustuu alitajuiseen kulttuuriseen kauhuun neitsyyden ja viattomuuden menetystä kohtaan, seksuaalisen aktin yhdistämiseen pimeyden voimiin, siihen tukahduttavaan kirkollisperäiseen henkiseen apparaattiin, jolla ihmisen vapautta itsensä toteuttamiseen rajoitetaan ja estetään.

- Markku Varjolan (*Suomen kansallisfilmografia* 3, 1993) ja Sakari Toiviaisen (*Suurinta elämässä - elokuvamelodraaman kulta-aika*, 1992) mukaan.